

К. А. Бочарова, аспірантка кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЛАТЕНТНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВАНДАЛІЗМОМ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вивчення латентної злочинності у сучасній кримінології є актуальною проблемою, особливо сьогодні, коли відбуваються її інтенсивний розвиток, а всередині неї зміни, що створює передумови для подальшої латентизації. Відсутність об'єктивної інформації про реальний стан злочинності не сприяє забезпеченню правоохоронними органами всебічного захисту та майнової безпеки громадян, інтересів держави і суспільства.

У кримінологічній літературі не існує єдиної думки щодо визначення поняття “латентна злочинність”. Найбільш правильно, на наш погляд, латентну злочинність розуміти як сукупність злочинів, що залишилися невідомими правоохоронним органам. Із цих позицій до латентної злочинності не може бути віднесена та частина злочинів, яка відома правоохоронним органам, але приховується і не враховується з тих чи інших підстав (наприклад, особливості обліку випадків злочинної діяльності і повторних злочинів), тобто не потрапляє до обліку.

Термін “латентний” (від лат. *latentis*) має таке семантичне значення “прихований, невидимий, тобто той, що не виявляє себе видимими ознаками” [1]. На міжнародному рівні латентність як ознака явища злочинності найчастіше називається “dark side of crime”, або “темний бік злочинності” [2, с. 15], чи “non-reported crimes”, тобто “злочини, про які не було повідомлено поліції” [3].

Латентна злочинність – це сукупність фактично вчинених, однак не виявлених або таких, що внаслідок інших певних обставин не стали відомими правоохоронним чи судовим органам, злочинів, відомості про які у зв'язку з цим не відображаються у

офіційній кримінально-правовій статистичній звітності [4, с. 152]. Поняття “латентна злочинність” не може бути сконструйоване тільки на базі ознаки “невідомості” (відсутності відомостей) правоохоронним органам про злочини. Необхідна і друга істотна ознака – “неврахованість” вчинених злочинів у статистичній звітності. Власне, така точка зору висловлюється багатьма дослідниками цього виду злочинності, серед яких: С. Е. Мерзляков, О. Б. Сахаров, І. М. Даньшин, В. М. Попович, С. І. Курганов, О. Г. Фролова, Т. К. Щеглова [5, с. 331].

Досліджуючи латентність злочинів, пов'язаних із вандалізмом, слід передусім вказати, що вандалізм – це форма поведінки людини, яка проявляється в умисному псуванні, руйнуванні, пошкодженні будь-якої власності, цінності, об'єктів та/або спричиненні іншої матеріальної шкоди. Вандалізмом також вважаються механічні пошкодження, підпали, вибухи із використанням різноманітних засобів, починаючи з найпримітивніших і закінчуючи найсучаснішими, що використовують новітні досягнення технічної думки [6, с. 40].

Встановлення рівня латентності у цій сфері – надважливе завдання при розробці заходів запобігання та протидії злочинності. Для з'ясування дійсного стану злочинності застосовуються статистичні, соціологічні, логіко-математичні та економічні методи. Серед них є масові опитування населення, анкетування, експертні оцінки, матеріали преси; вивчення правоохоронними органами річних звітів про господарську діяльність окремих підприємств та організацій; систематичний контроль за

станом статистичного обліку. На нашу думку, найефективнішими методами вивчення латентних злочинів, пов'язаних із вандалізмом, є масові опитування населення, експертні оцінки та вивчення річних звітів правоохоронних органів про ці види злочинів.

Так, високий рівень латентності злочинів, пов'язаних із вандалізмом, підтверджується проведеним дослідженням, у процесі якого було опитано 294 громадянина України з різних областей віком від 18 до 65 років. За його результатами 73% респондентів відповіли, що стикалися з проявами вандалізму, серед яких 85% ставали безпосередніми жертвами цих злочинних посягань. Проте ключовим у нашому дослідженні стало те, що 94,5% осіб, які стикалися з проявами вандалізму або ставали їх жертвами, не повідомили про такі правопорушення до правоохоронних органів. Враховуючи дані опитування, причинами не повідомлення про злочини, пов'язані з вандалізмом, є: 1) респонденти не вважають, що ефективність роботи правоохоронних органів сприятиме покаранню винного (37 %); 2) протиправна поведінка не стосувалася опитаних, їх майна або близьких (18%); 3) респонденти не вважали такі діяння злочинними (13%); 4) небажання брати участь у офіційному розслідуванні (9%); 5) впевненість, що інші свідки повідомили про скоєне раніше за респондента (9%); 6) такі діяння не спричинили наслідків у вигляді шкоди життю чи здоров'ю, тому не вважали за потрібне повідомити (5%); 7) острах погроз та розправи з боку злочинців (5%); 8) інші (4%).

Не можна не звернути увагу на те, що життєвий принцип “моя хата з краю” досі домінує в поведінці українців. Якщо все, що відбувається, не стосується особи, яка стає свідком події, то повідомляти до правоохоронних органів чи якось реагувати на це вона не бачить за необхідне. Це підтверджують 18 % опитаних.

Хотілося б зауважити, що найпоширенішим проявом вандалізму

респонденти називають нанесення графіті (майже 68% опитаних відповіли, що стикалися з цими правопорушеннями). Менш поширеним виявилось хуліганство з умисним знищенням або пошкодженням майна та/або спричиненням матеріальної шкоди (10% та 9% відповідно). Також зафіксовані випадки пошкодження об'єктів культурної спадщини (13%), тобто наруга над могилою, іншим місцем поховання або тілом померлого, пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів, масові заворушення, пошкодження релігійних споруд і культових будинків.

Із отриманих даних виявлено, що більш ніж 85% респондентів засуджують акти вандалізму та всі його прояви, а 45% готові йому протистояти з таких причин: 1) за умови реального покарання винного (64%); 2) гарантія анонімності (14%); 3) гарантія безпеки близьким (10%); 4) за умови фінансової вигоди (7%); 5) інші причини (5%).

Виявити вчинення вандалізму протиправних дій стає дедалі важче, оскільки компетентність працівників правоохоронного сектору знижується разом зі сумлінністю наших громадян. Дізнатися про скоєне можна лише тоді, коли порушника піймали “на гарячому”, або при реагуванні на кожні випадки умисного псування, руйнування та трощення майна будь-якої форми власності та спричиненні матеріальної шкоди унаслідок хуліганських дій вандалістичної спрямованості.

Отже, причинами латентності злочинів, пов'язаних із вандалізмом, є не тільки викривлення статистичних показників цих видів правопорушень, а й неповідомлення про такі випадки до компетентних органів через небажання громадян брати участь у розслідуванні або через невпевненість у реальному покаранні винних. Тому вивчення цієї проблеми дасть змогу виявити не лише причини і наслідки латентності, а також визначити її рівень або не допустити її зростання в майбутньому.

Список літератури

1. Словарь иностранных слов. – Москва: Рус. яз., 1989. – 624 с.
2. Anderson P. R. Introduction to Criminal Justice / P. R. Anderson, D. J. Newman. – New York etc. : McGraw-Hill Inc., 1993. – 481 p.
3. Crime and Criminology. – 7-th ed. – Wm. C. Brown Communication, Inc. – US., 1994. – P. 165.
4. Оболенцев В. Ф. Новый метод у вивченні латентної злочинності / В. Ф. Оболенцев // Проблеми розвитку юридичної науки у новому столітті: (До міжнародного дня науки за мир і розвиток): тези наукових доповідей та повідомлень учасників наукової конференції молодих учених (м. Харків, 25–26 грудня 2002 р.). – Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2003. – С. 152–154.
5. Бабенко Л. В. Латентність як кримінологічна проблема / Л. В. Бабенко // Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту “Одес. юрид. акад.” та 165-річчю Одес. школи права, 20-21 квіт. 2012. – Одеса: Фенікс, 2012. – Т. 2. – С. 330–332.
6. Бачинін В. А. Філософія права : словник / В. А. Бачинін, В. С. Журавський, М. І. Панов. – Київ : Ін Юре, 2003. – 408 с.

Науковий керівник – к. ю. н., доц. Лукашевич С.Ю.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

СУЧАСНА КРИМІНОЛОГІЯ: ДОСЯГНЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 50-річчю
кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

(Харків, 9 грудня 2016 р.)

За редакцією *В. Я. Тація, Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2016

УДК 343.9(477)
ББК 67.9(4УКР)61
С89

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. В. Я. Тацій,
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман,
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, асист. О. В. Таволжанський,
зав. лабораторії Ю. Г. Бойко

С89 Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи : матеріали Між-
нар. наук. конф., присвяч. 50-річчю каф. кримінології та кримінально-виконавчо-
го права, Харків, 9 груд. 2016 р. / за ред. В. Я. Тація, Б. М. Головкіна. – Харків :
Право, 2016. – 236 с.

ISBN 978-966-937-109-6

ISBN 978-966-937-109-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016